

Erbakan'ın Üstesinden Gelmek

6. YILINDA 28 ŞUBAT

ERBAKAN'IN ÜSTESİNDEN GELMEK

ALAN MAKOVSKY
Türkçesi: Tevfik EMİN

Umran dergisi olarak Türk siyasi hayatını derinden etkileyen 28 Şubat post-modern darbesinin 6.yıldönümünde, darbenin harici fikir babalarından Alan Makovsky'nin 1997 yılının bahar aylarında kaleme aldığı makalesine bu sayımızda yer vermeyi uygun bulduk. ABD'nin ilk ve önde gelen think-tank kuruluşlarından The Washington Institute For Near East Policy'nin kurucu yöneticilerinden Makovsky bu makalesinde 28 Şubat'ın altyapısını hazırlayan dış politika stratejilerini açık seçik gözler önüne sererken aynı zamanda iç politikaya ilişkin de kuvvetli mesajlar veriyor. 28 Şubat'ın ironik bir biçimde yeniden gündeme geldiği şu günlerde bu yazının anlamlı ve yol gösterici nitelikte olduğu kanaatiyle siz değerli okuyucularımızla paylaşıyoruz...

Türkiye'nin yeni, İslamcı başbakanı, Necmettin Erbakan'ın İran'la 23 milyar dolarlık bir doğalgaz boru hattı anlaşmasının hemen ardından The New York Times'dan Thomas Friedman "Türkiye'yi/de kim kaybetti?" başlıklı bir makale yayınladı. Esasen, gerçekte Türkiye kaybolmuş falan değil. Hala seküler, Batı yanlısı, demokratik bir devlet. Ancak, gücünün zirvesinde bir İslamcının orta-

ya çıkışı, Türkiye'nin kaybedilmesini temin için çok şey yapabilecek Amerikalılar için uyarı bayraklarının yükselmesine neden oldu.

Dışarıyı Bildiğiniz Gibi, İçerisi Değişiyor

Erbakan, Aralık 1995 seçimlerini yalnızca yüzde yirmi birlik oy oranıyla kazanarak, başbakanlığı bir çoğunluk hükümetiyle değil koalisyonla ele geçirdi.

Ancak daha önemlisi, Erbakan ve Refah partisinin yeni gücüne karşın ülkedeki Batı yanlısı unsurlar Türk dış ve güvenlik politikasının pek çok bakımdan belirleyicisi olarak kaldılar. Dış politikada birçok kilit işlevsel kararlar en kademli beş askerî, beş de sivil yetkiliden oluşan bir yapıt, Milli Güvenlik Kurulu'nda alınıyor.1982 Anayasası MGK'yı yalnızca bir tavsiye kurulu olarak belirlemesine rağmen gerçekte alınan kararların dışına çıkılmamaktadır. Mevcut MGK'da, Erbakan tek İslamcı. Diğer siviller, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve başbakan yardımcısı Tansu Çiller'in sekülerist Doğruyol Partisinin üç üyesi, askerî yetkililerle kararlı bir seküler, Batı yanlısı bakış paylaşıyorlar.

MGK Erbakan'ın kiminde görüştüğünü, ne söylediğini ya da nereye gitilerde bulunacağını denetleyemez, ancak şu ana kadar görünen o ki, Türk dış politikasının olduğu yerde kalmasını temin etmişe benziyor. Türkiye hala NATO'da. ABD ile olan güvenlik bağları sağlam. İktidara gelmeden önce, Refah Operation Provide Comfort(OPC), Çekiç gücü sınır dışı etmeyi ve Türkiye'nin İsrail ile imzaladığı askeri anlaşmaları iptal edeceğini taahhüt etti. İktidara gelirken, Erbakan'ın dış politika baş danışmanı, Abdullah Gül İsrail ile en azından yeni bir anlaşma yapılmayacağını ifade etti. Fakat Erbakan'ın iktidara geliştikten bu yana OPC'nin süresi iki kez uzatıldı ve İsrail ile üçten fazla anlaşma imzalandı. Kısacası, ordunun bakışı, darbelerin ardından iki kez görevden uzaklaştırılan Erbakan'a üstün gelerek Yahudi devletiyle ilişkiler geliştirmek yönünde ki askeri iradeye boyun eğdi.

Ancak Erbakan'ın ve Refah Partisinin gelecekte güçlerini artırma ve belki de Batı karşıtı hedeflerinin bir kısmını gerçekleştirmeye konusunda iyimser olmaları için haklı nedenleri var. Partinin geniş kaynakları, etkili bir organizasyonu, gönüllü kadroları, yaklaşık 400 belediyede sergiledikleri temiz yönetim örneği ve 1984'ten bu yana art arda beş seçimde oylarını sürekli artırdığı bir seçim başarısı var. Dahası, Refah giderek daha uygun şartlarda çalışıyor. Birçoğu Refah'ın yeni liderlerini ve gönüllülerini mezun eden imam-hatip diye bilinen dini okullar kayıptan parlaması yaşıyor. Refah ayrıca Türkiye'deki sekülerist politikacıların kötü yönetimler, bitmeyen çekişmeler ve yolsuzluk ve rüşvet-

de dahil görüldüğü kadarıyla sonu gelmez skandallar gibi berbat hatalarından ve en son olarak da politikacılar, güvenlik güçleri ve mafya arasındaki korkunç ilişkilerden faydalanıyor. Birçok Türk'e göre, Refahlı liderler diğergâm ve sadık iken, seküler liderler bencil ve kinik(sinik)ler. Sekülerist politikacılar performanslarını yükseltmezlerse, Türkiye'nin Batı yanlısı, seküler rotası köklü bir değişime uğrayabilir. Bu nedenlerden ötürü, Türkiye'deki siyasal ve sosyal trendler Türkiye'nin seküler rotasını takip etmesini isteyenler için endişe vericidir.

Erbakan'ın Dış Politikası

Geçtiğimiz çeyrek yüzyıl boyunca, Erbakan ve partisi sürekli olarak ABD "emperyalizmi"ni eleştirdi, NATO'yu Türkiye'yi sömürmekle suçladı, ülkelerinin Batı Avrupa ile entegrasyonunu isteyen birçok Türkü aşağılık Batıcılar diye kınadı, Siyonizm ve Yahudileri düşman gösterdi ve bir "İslami NATO", İslami Ortak Pazar ve İslami Birleşmiş Milletler kurulması yoluyla Türkiye'nin İslam dünyasıyla entegrasyonunu sağlamaya çalıştı.

Erbakan yönetimi ele aldığından bu yana söylemlerini biraz makul sınırlara çekti, ancak tercihleri değişmedi. Başbakan olarak iki gezisi İslam Dünyasına idi. Bu gezilerde neredeyse on iki ülkeyi ziyaret etmesine karşın en çok hatırlanılan ikisi İran'a (ki burada doğalgaz boru hattı anlaşması imzalandı) ve Libya'ya oldu. Erbakan'ın en büyük diplomatik girişimi en geniş nüfuslu sekiz İslam ülkesini, ekonomik işbirliğini ve "siyasal müzakereleri" artırmayı hedefleyen ve endüstrileşmiş Yediler Grubu (G-7)'nin mukabili bir grup olarak bir araya getirmektir. Erbakan'ın, D-8 ve G-7'nin "ikin-

ci bir Yalta Konferansı"nda "yeni bir dünya düzeni"ni görüşmek/tartışmak üzere bir araya gelmesini istemesine karşın bu birbirinden farklı ve fakir ülkelerin oluşturduğu grubun önemli bir ilerleme kaydetmesi zor görünüyor. İslam Dünyasına yönelik bu önerilere karşın Erbakan henüz Batıyı ziyaret etmedi. Örnek vermek gerekirse, daha önce Fransa ve Almanya'nın Şubat 1996'daki gezi davetlerini kabul ettiğini açıklamasına rağmen Aralık ayındaki Dublin zirvesinde Avrupa Birliği liderleriyle bir akşam yemeğine katılmayı resmen reddetti.

Erbakan Türkiye'nin NATO'daki müttefiklerine oldukça uzak bir pozisyon almayı sürdürüyor. Ekim ayındaki tartışmalı Libya ziyaretinde 1992'den bu yana (PanAmerikan 103 ve UTA uçaklarının bombalanması olaylarındaki rolü nedeniyle) uygulanan BM yaptırımlarını kınayarak, bir an önce kaldırılması istedi. Libya'nın terörizme desteği nedeniyle Batılıların yönelttiği suçlamaların yalnızca bir propagandadan ibaret olduğunu ifade etti ve (yarı örtük bir biçimde) ABD ve İsrail'i terörizmle suçladı. Hatta Erbakan Libya'yı

(ABD'nin 1986'da Libya'ya yönelik bir dizi saldırısını imaya benzer şekilde) "terörden en çok çeken ülke" olarak tanımladı. Ankara, geçtiğimiz yirmi yıl boyunca binlerce vatandaşı PKK tarafından katledildiği için haklı olarak kendisini dünyanın en büyük terör kurbanı şeklinde tanımlarken, böylesine utanç verici ve garip bir demecin bir Türk devlet yetkilisi tarafından verilmesi şaşırtıcı. Erbakan bu gerçeküstü (sürreal) gezisini, Türk yetkililerin geçmişte terörizm üzerine yaptıkları resmi açıklamaların bir taklidini tamamlar nitelikte, terörizmle mücadelede bir Türkiye-Libya ortaklığını imzalayarak bitirdi.

Batılı hükümetler ve medya Erbakan'ın Libya gezisinde yaptığı terörizmle ilgili bu ilginç açıklamaları görmezden gelirken, Türk basını bunlara ancak sınırlı bir alaka gösterdi. Bu kısmen, Muammer Kaddafi Kürtlerin bağımsızlığı için çağrıda bulunurken, Erbakan'ın sessizce yerinde oturmasının yol açtığı manzaranın bu konuşmaları gölgelemesinden kaynaklanıyordu. (Ankara Türkiye'nin şimdiki sınırları içinde olmazsa dahi bir Kürt devleti fikrine

şiddetle karşı çıkıyor.) Fakat Batılılar, her halükârda Türkiye'nin Batı yanlısı dış politikasının temel unsurlarını değiştirme gücüne sahip olmadığını düşündüklerinden olacaklar ki; Erbakan'ın bu aşırı söylemleri ve hareketlerini görmezden geliyorlar. Örneğin neredeyse hiç değinilmeyen bir şey, Filistinli Hamas ve Mısırlı Müslüman Kardeşler gibi aşırı İslamcılarla Refah Partisi'nin Ekim 1996'da yaptıkları anlaşmaydı.

Erbakan'ın ABD ve İsrail karşıtı retoriklerinin başka örnekleri de mevcut. Aralık ayının sonlarında, daha önce de birçok Türk politikacının ifade ettiği ancak bir başbakanın telaffuz etmediği akıl almaz bir ithamda bulunarak ABD'nin OPC'yi Türkiye'nin güneydoğusunda bağımsız bir Kürt devleti kurmak için kullanmayı planlamakla suçladı. Erbakan İsrail'i de Nil ile Fırat Nehirleri(zannederseniz Türkiye sınırları içinde kalan kısmı da dahil) arasındaki bütün kara sahasını kuşatmayı hedeflemekle suçluyor. İki Refahlı milletvekili de, İsrail büyükelçisinin (Suriye sınırındaki Hatay'ı ziyaretini İsrail'in bölgeyi ilhakının ilk adımı olarak nitelendirerek bu bakışı güçlendirdi.

ABD'nin Çıkarlarına Yönelik Tehditler

Milli Güvenlik Kurulu'nun sınırlamalarına karşın, Erbakan başbakan olarak ABD'nin çıkarlarına ve ABD-Türkiye ilişkilerine birçok zorluk çıkarıyor. Birincisi, ilk olarak onun göreve gelmesi ABD yönetimi dahil Türkiye'nin geleneksel destekçilerinin Kongredeki şüpheli ve Avrupa Birliği'ni Türkiye'nin seküler, demokratik, Batı yanlısı yolda ilerlediğine ikna etmelerini zorlaştırıyor. İkinci olarak, Erbakan'ın komplocu görüşle-

re meyli ve saldırgan açıklamaları kendilerini Türkiye'nin dostu olarak tanımlayan pek çok kişiyi yabancılaştırıyor. Örneğin, birçok ünlü Yahudi-Amerikan kuruluşu Erbakan'ın politika niyetleri konusundaki şüpheleri nedeniyle Türkiye'yi ziyaret planlarını erteledi.

Üçüncüsü, Erbakan'ın İslamcı radikallere (İran, Libya, Sudan, Tunus, Cezayir, Mısır ve Filistin'deki) açıkça ifade ettiği sempatisi ve bunlarla olan bağlantıları ciddi güvenlik konularını gündeme getiriyor. Başbakan ve MGK'nun bir üyesi olarak, herhalde NATO'nun gizli belgelerine, ABD-Türkiye terörizme karşı planlarına ve diğer güvenlik bilgilerine ulaşmıştır ya da er geç ulaşacaktır. Erbakan ve arkadaşlarının İran, Irak ve Suriye yetkilileriyle dış işleri görevlileri olmadan tek başlarına görüştükleri gör önüne alındığında bu bilgiler için endişelenmek için yeterince neden olduğu görülecektir. Erbakan bir Türkiye-İran savunma endüstrisi işbirliği tasarladı ve Aralık ayındaki İran cumhurbaşkanı Ali Ekber Rafsancani'nin ziyareti esnasında, Türk ordusunun karşı olduğu bir fikri dile getirdi; Türkiye'nin F-16 ortak üretim kolaylığı sağlaması fikrini.

Dördüncüsü ve en önemlisi, Erbakan Türkiye'yi Batıdan uzaklaştırmak isteyen ve bu yönüyle Amerikan çıkarlarına karşı olabilecek bir ideolog. Birçok yönden toplumu değiştirmeyi istiyor ancak esas olarak dış politika izleyicilerinin yakından takip etmediği iç politikalar yoluyla. Örneğin, Refahlı bakanlar dört yüze yakın ködenli devlet görevlisinin yerine parti destekçilerini yerleştirdi. Refah Partili yetkililer dışişleri bakanı nezdinde kordiplomatiğe daha fazla imam-hatip mezunu alınması için lobi yapıyorlar. Refahlı bir

milletvekili askeri akademilerin imam-hatip mezunlarına da açılmasını savundu ancak bu şimdilik ordu tarafından reddedilmeye benziyor. Refah'ın kontrolündeki Adalet Bakanlığı, bu sonbaharda her zamanki uygulamaların aksine binlerce hakim ve savcıyı büyük şehirlerden tayin ettirdi; buna karşı tek direnç Türkiye Barolar Birliği'nden geldi. 1995'te, Erbakan'ın milletvekili delegasyonu İslami hukuka dayalı yaşamayı yasaklayan anayasal maddeyi kaldırma girişiminde bulundular. Erbakan ve partisi bir koalisyon hükümetinde değil de tek başlarına iktidar olsaydılar, İslami toplum vizyonlarını gerçekleştirmek için bu gibi politikaların uygulanması konusunda çok daha saldırgan bir tutum sergileyeceklerdi.

Amerikan Politikası

Amerikalılar uzun vadeli hedefleri ABD çıkarlarına ters düşen bir liderin başında bulunduğu bir mütefike karşı nasıl hareket edeceği konusunda nadir ikilemler yaşamıştır. Bu zamana dek herhangi bir kriz olmadı, söylediğimiz gibi Erbakan Türkiye'nin dış politikasını kontrol etmiyor ve temel Türk politikaları(NATO, ABD ile olan güvenlik bağları) şimdilik yolunda gidiyor. Bu nedenle, Amerikan politikası küçük bir ayarlamaya ihtiyaç duyuyor, bir revizyona değil. Washington çift yönlü bir politika izlemek zorunda: Erbakan ve yandaşlarını uzak tutarken dostlarını ve uzun vadeli çıkarlarını desteklemeli. Böylesi bir politika birçok unsurdan meydana gelmelidir.

Dostlarımızı desteklemeliyiz. Amerikan taraftarı Türkler, ordu da dahil olmak üzere, ABD ile olan ikili ilişkilerin değerini diğer / öteki Türklere gösterebilmelidir. ■